

ІННОВАЦІЙНИЙ ФАКТОР У ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

ПАП В. В., БОШОТА Н. В.

УДК 330.322.014

Пап В. В., Бошота Н. В. Інноваційний фактор у підвищенні конкурентоспроможності економіки України

Встановлено, що конкурентоспроможність є синтезом багатьох економічних категорій. Застосовано загальний підхід щодо дослідження конкурентоспроможності різних об'єктів з єдиних системних і методичних позицій та уявлень про її сутність. Наведено основні чинники, що впливають на рівень конкурентоспроможності. Розглянуто теоретичні та практичні питання формування умов усталеної конкурентоспроможності національної економіки. Визначено основні перешкоди формуванню конкурентоспроможності економіки України. Розглянуто нагальну потребу формування рейтингу Глобальної конкурентоспроможності. Окреслено найважливіші критерії доцільності виходу на ринок, визначено умови досягнення країнами більш високого рівня конкурентоспроможності. Акцентовується увага на проведенні більш активної державної інноваційної політики в досягненні та утриманні міцних ринкових позицій вітчизняної економіки та запропоновано можливі стратегічні орієнтири подальшої державної економічної політики України щодо підвищення рівня конкурентоспроможності на найближчі роки.

Ключові слова: глобалізація, розвиток, інтеграція, конкурентоспроможність економіки, технологічні уклади, індекс глобальної конкурентоспроможності.

Табл.: 2. **Бібл.:** 10.

Пап Василь Васильович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри обліку та фінансів, Мукачівський державний університет (вул. Ужгородська, 26, Мукачево, 89600, Україна)

E-mail: papw@rambler.ru

Бошота Неля Василівна – здобувач, кафедра економіки підприємства, менеджменту та логістики, Ужгородський національний університет (вул. Підгірна, 46, Ужгород, Закарпатська обл., 88000, Україна)

УДК 330.322.014

UDC 330.322.014

Пап В. В., Бошота Н. В. Инновационный фактор в повышении конкурентоспособности экономики Украины

Установлено, что конкурентоспособность является синтезом многих экономических категорий. Применен общий подход к исследованию конкурентоспособности различных объектов с единых системных и методических позиций и представлений о ее сущности. Приведены основные факторы, влияющие на уровень конкурентоспособности. Рассмотрены теоретические и практические вопросы формирования условий устойчивой конкурентоспособности национальной экономики. Определены основные препятствия формированию конкурентоспособности экономики Украины. Рассмотрена насущная необходимость формирования рейтинга Глобальной конкурентоспособности. Очерчены важнейшие критерии целесообразности выхода на рынок, определены условия достижения странами более высокого уровня конкурентоспособности. Акцентируется внимание на проведении более активной государственной инновационной политики в достижении и удержании крепких рыночных позиций отечественной экономики и предложены возможные стратегические ориентиры дальнейшей государственной экономической политики Украины по повышению уровня конкурентоспособности на ближайшие годы.

Ключевые слова: глобализация, развитие, интеграция, конкурентоспособность экономики, технологические уклады, индекс глобальной конкурентоспособности.

Табл.: 2. **Библ.:** 10.

Пап Василий Васильевич – доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры учета и финансов, Мукачевский государственный университет (ул. Ужгородская, 26, Мукачево, 89600, Украина)

E-mail: papw@rambler.ru

Бошота Неля Васильевна – соискатель, кафедра экономики предприятия, менеджмента и логистики, Ужгородский национальный университет (ул. Подгорная, 46, Ужгород, Закарпатская обл., 88000, Украина)

Pap V. V., Boshota N. V. Innovation Factor in Increase of Competitiveness of the Ukrainian Economy

The article establishes that competitiveness is a synthesis of a number of economic categories. It applies a general approach to the study of competitiveness of various objects from common system and methodical positions and notions of its essence. It lists main factors that influence the level of competitiveness. It considers theoretical and practical issues of formation of conditions of stable competitiveness of the national economy. It identifies main obstacles of formation of competitiveness of the Ukrainian economy. It considers the barest necessity of formation of the rating of Global Competitiveness. It outlines the most important criteria of expediency of entering the market, identifies conditions of achievement of a higher level of competitiveness by countries. It focuses on the conduct of a more active state innovation policy in achievement and holding strong market positions of the domestic economy and offers possible strategic landmarks of the further state economic policy of Ukraine on increase of the level of competitiveness for the nearest future.

Key words: globalisation, development, integration, competitiveness of economy, technological modes, World Competitiveness Index.

Tabl.: 2. **Bibl.:** 10.

Pap Vasily V. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Accounting and Finance, Mukachevo State University (vul. Uzhgorodska, 26, Mukachevo, 89600, Ukraine)

E-mail: papw@rambler.ru

Boshota Nelya V. – Applicant, Department of Business Economics, Management and Logistics, Uzhgorod National University (vul. Pidgirna, 46, Uzhgorod, Zakarpatska obl., 88000, Ukraine)

Конкурентоспроможність економіки та методи її визначення вже не перше десятиліття перебувають у центрі уваги економістів та урядовців, оскільки якість тих чи інших оцінок і ступінь їх відповідності сучасним економічним реаліям суттєво позна-

чаються на ґрунтовності стратегічних рішень держави на всіх рівнях економіки.

Актуальність проблеми підвищення конкурентоспроможності економіки України обумовлюється значним відставанням економіки України за своїми кількіс-

ними та якісними макроекономічними параметрами, а також підприємницьким середовищем не тільки від розвинених країн світу, але й від колишніх союзних республік. В умовах, коли світ стрімко змінюється під впливом інтеграції та конвергенції, Україна залишається слабко підключеною до світових потоків капіталу та інновацій. Відсталість у розвитку інституцій породжує слабку здатність до абсорбції нових технологій, передових ідей, атрибутів громадського суспільства.

Дослідники вважають, що найважливішу конкурентну перевагу України складає наявність величезного людського капіталу. Проте його наявність – це лише потенційна конкурентна перевага, яка перетворюється на реальну в процесі інноваційної діяльності, тобто створення принципово нових технологій, високотехнологічних продуктів, нових форм організації виробництва та реалізації цих продуктів. Саме в поєднанні науки і виробництва знаходиться найслабкіше місце української економіки [2, с. 132]. Крім того, в інвестиційному секторі економіки України у багатьох випадках втрачений науково-технічний та виробничий досвід.

Оскільки в літературі не існує загальноприйнятого визначення конкурентоздатності, не сформовано загальний підхід щодо дослідження конкурентоздатності різних об'єктів, то є нагальна необхідність проаналізувати поняття «конкурентоздатність» з єдиних системних і методичних позицій і уявлень про її сутність, конкретизуючи і доповнюючи зміст цього поняття для кожного з можливих об'єктів дослідження. Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє сформулювати трактування категорії «конкурентоздатність», запропоновані відомими авторами (табл. 1).

Конкурентоспроможність країни – це її здатність досягти й підтримувати високі темпи економічного зростання, що виражаються в постійному прирості рів-

ня ВВП на душу населення. Отже, висока конкурентоспроможність сприяє високому рівню та якості життя населення.

Міжнародний інститут менеджменту (Швейцарія) сформулював сутність конкурентоспроможності на рівні національної економіки у вигляді так званих «золотих правил»:

- ✦ стабільне та передбачуване законодавство;
- ✦ гнучка структура економіки; інвестиції у традиційні та технологічні інфраструктури;
- ✦ стимулювання приватних заощаджень та внутрішніх інвестицій; агресивність експорту та привабливість внутрішнього ринку;
- ✦ якість, гнучкість та прозорість управління та адміністрування;
- ✦ взаємозалежність заробітної плати, продуктивності праці та податків;
- ✦ скорочення розриву між мінімальними та максимальними доходами, зміцнення середнього класу; інвестиції в освіту та підвищення кваліфікації;
- ✦ баланс переваг глобалізації економіки та національних особливостей.

Добробут нації та стандарти життя визначаються продуктивністю, з якою використовуються людські, фінансові та природні ресурси. Продуктивність визначає рівень сталої заробітної плати та повернення капіталу, основних показників національного доходу на душу населення. Продуктивність стає основою «конкурентоспроможності». У сучасній глобальній економіці продуктивність залежить не стільки від того, в яких галузях конкурують національні підприємства, скільки від того, як вони конкурують, – іншими словами, природу їх операційної діяльності та стратегії, а фірми

Таблиця 1

Визначення поняття «конкурентоздатність» [4]

Визначення	Джерело
Конкурентоздатність – здатність забезпечити кращу позицію в порівнянні з конкуруючим підприємством	Б. Карлофф
Конкурентоздатність – це здатність конкретного предмету витримати конкуренцію (потенційну і/або реальну)	Е. А. Горбашко
Конкурентоздатність – властивість об'єкта, що характеризує ступінь реального чи потенційного задоволення ним конкретної потреби в порівнянні з аналогічними об'єктами, представленими на конкретному ринку	Р. А. Фатхутдинов
Конкурентоздатність – це сукупність переваг і здатності суб'єкта в порівнянні з йому подібними в боротьбі за досягнення мети, характерної для них, в умовах дії законів певного навколишнього середовища (системи)	А. Г. Дементьєва
Конкурентоздатність – синтез якості й можливості успішної реалізації продукції на конкурентному вітчизняному або міжнародному ринку у певний момент часу за рахунок досягнення конкурентних переваг	Т. В. Гринько
Конкурентність (конкурентоздатність) – відносна здатність не тільки підприємства, але й сектора, народного господарства, у порівнянні з іншими суб'єктами економічних відносин до: виробництва сучасних, технологічно інтенсивних товарів, вирішення нових технічних проблем, досягнення доходів (постійно зростаючих) при високому рівні зайнятості та відносно високому рівні заробітної плати	Б. Шлюсарчик
Конкурентоздатність – виступає результатом створення підтримки протягом тривалого періоду часу та сукупної оцінки конкурентних переваг	Н. А. Дробітько

фактично в будь-якій галузі можуть стати продуктивнішими завдяки складнішим стратегіям та інвестиціям в сучасні технології. Можливості для використання передових стратегій є фактично в кожній галузі, де присутня сегментація споживачів, диференціація товарів і послуг, модифікація ланцюга вартості тощо. Тому концепція, за якої уряд прагне виділити і сприяти окремим галузям, є помилковою. Не існує поганих чи добрих галузей в новій «парадигмі продуктивності». Питання полягає у тому, чи фірми спроможні залучити кращі методи конкуренції, зібрати кращі уміння і використати кращі технології, щоб підвищити рівень продуктивності. Країни, що поліпшили рівень життя, – це ті, компанії яких стають продуктивнішими завдяки розвитку складніших джерел конкурентної переваги, що ґрунтується на знаннях, інвестуванні, глибокому розумінні методів ведення бізнесу та інноваціях.

На сьогодні Україна займає переважно невігідні та неперспективні ніші світового ринку. Домінування в структурі вітчизняного експорту товарів, що характеризується слабким динамізмом попиту і надмірною пропозицією на світовому ринку, не сприяє зростанню національної економіки, призводить до погіршення умов торгівлі та виснаження національних фінансових ресурсів [1, с. 18].

Україна йде «нижнім шляхом» підвищення конкурентоспроможності, використовуючи такі джерела: скорочення заробітної плати, скорочення податків і субсидій, зростання валового прибутку, скорочення кінцевого споживання, зменшення валового накопичення основного капіталу, екстенсивне зростання промисловості, зростання від'ємного сальдо платіжного балансу, скорочення сфери послуг, маючи такі соціальні наслідки: скорочення обсягу внутрішнього ринку, зниження рівня життя, зростання і послаблення державного суверенітету, зростання відносної частки некваліфікованої робочої сили, падіння соціальної сфери [8, с. 10].

Перехід до «верхнього шляху» підвищення конкурентоспроможності потребує від України концентрації організаційно-економічного механізму управління розвитком національної економіки на якісні параметри формування ВВП. Слід зазначити, що реакція окремих підприємств, галузей господарського комплексу та економіки загалом на зміни зовнішнього середовища залежить від ступеню їх адаптивності та інноваційності. Одним з показників, який характеризує конкурентоспроможність економіки, згідно з методологією Світового банку, є індекс інноваційної економіки. Для України цей показник складає 5,7 балів за 10-бальною шкалою. Це менше не тільки за показники розвинених країн, але й країн з перехідною економікою.

Структурні зміни в економіці характеризуються серйозними відставаннями, оскільки за випуском продукції 3-й технологічний уклад в Україні становить майже 58%, 4-й технологічний уклад – 38% і лише 4% – 5-й технологічний уклад. За фінансуванням науково-технічних розробок ситуація така: майже 70% становить сьогодні 4-й і лише 23% – 5-й технологічний уклад. За інноваційними витратами: 60% становить 4-й уклад і

30% – 3-й (тобто сумарно 90%), а 5-й уклад в інноваційних витратах становить лише 8,6% [5].

Українську економіку в її наявному вигляді не можна вважати інноваційною. Системи, які забезпечують життєздатність інноваційної економіки – продукування, комерціалізації, використання наукових знань та інновацій, підвищення рівня освіти і кваліфікації, управління й регулювання інноваційного розвитку економіки, – в Україні існують лише фрагментарно. Вони не інтегровані в єдиний механізм забезпечення макроекономічних успіхів на тривалій перспективі.

Щороку на Всесвітньому економічному форумі (ВЕФ) оприлюднюється доповідь про глобальну конкурентоспроможність. Міжнародні рейтинги конкурентоспроможності для України, як правило, вкрай невтішні. Україна впала на 11 позицій до 84 місця у рейтингу «World Economic Forum» про конкурентоспроможність економік світу 2013 – 2014 рр. Після деяких покращень в минулому році Україна падає на 11 місць до 84-ї позиції в Global Competitiveness Report у цьому році [5].

Ці результати базуються на великому розмірі ринку України (38-е місце в рейтингу за цим показником серед країн) і міцній освітній системі, яка забезпечує легкий доступ до всіх рівнів освіти (Україна на 43-му місці з вищою освітою та навчання і на 57-му – з початковою освітою) (табл. 2).

Серед основних невикористаних можливостей особливу увагу слід приділити підіндексам «Інновації» та «Технологічна готовність». Рейтинг України за підіндексом «Інновації» у 2013 – 2014 рр. відповідає 93-му місцю.

Низькі позиції України в загальному рейтингу пояснюються рядом проблем, які заважають українським підприємствам досягти належного рівня конкурентоспроможності на міжнародних ринках. Серед них передусім варто виділити незначні іноземні та вітчизняні приватні інвестиції в оновлення виробництва, особливо в технологічно-інтенсивні галузі економіки. Іншим, не менш важливим чинником, є експортне виробництво, яке характеризується низькою доданою вартістю, високою капітало- та енергоемністю, що підвищує залежність економіки від руху світової кон'юнктури цін на сировину та енергоносії [7, с. 241].

За обсягом ВВП Україна займає 53 позицію. За рівнем ВВП на душу населення – 92 місце (3877 дол.) [5].

Практика розвинених країн світу свідчить, що основою сучасної конкурентоспроможності виступають інновації – техніко-технологічні, організаційні, структурні, інституціональні, які створюють конкурентні переваги і дозволяють країнам досягти певного суспільного розвитку. Процеси розробки й упровадження того чи іншого виду інновацій тісно взаємопов'язані, взаємозалежні і не можуть існувати автономно. Тому головною метою економічної політики України повинне стати завдання підвищення її конкурентоспроможності на інноваційних основах і створення для цього відповідних умов.

Після аналізу поданих показників та індексів, розрахованих міжнародними організаціями, можна зробити певні висновки:

Зміна рейтингу України та його складових за даними Всесвітнього економічного форуму [5]

Складові ІГК України	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014
ІГК	72	82↓	89↓	82↑	72↑	84↓
Державні та суспільні установи	115	120↓	134↓	131↑	132↓	137↓
Інфраструктура	79	78↑	68↑	71↓	65↑	68↓
Макроекономічна стабільність	91	106↑	132↓	112↑	90↑	107↓
Охорона здоров'я й початкова освіта	60	68↓	66↑	74↓	62↑	62 –
Вища освіта та навчання	43	46↓	46 –	51↓	47↑	43↑
Ефективність товарного ринку	103	109↓	129↓	129 –	117↑	124↓
Ефективність ринку праці	54	49↑	54↓	61↓	62↓	84↓
Рівень розвитку фінансового ринку	85	106↓	119↓	116↑	114↑	117↓
Технологічна готовність	65	80↓	83↓	82↑	81↑	94↓
Розмір ринку	31	29↑	38↓	38 –	38 –	38 –
Удосконалення бізнесу	80	91↓	100↓	103↓	91↑	97↓
Інновації	52	62↓	63↓	74↓	71↑	93↓
Кількість країн-учасниць	131	133	139	142	144	148

«↑» – підвищення рейтингової позиції порівняно з попереднім роком;

«↓» – зниження рейтингової позиції порівняно з попереднім роком;

«–» – незмінність рейтингової позиції порівняно з попереднім роком.

1. Рівень конкурентоспроможності України є досить низьким (*Global Competitiveness Index*). Тобто, Україна за наявності значних природних та інтелектуальних потенціалів не використовує їх через відсутність належної інфраструктури та технологічну відсталість виробництва, низьку якість державних інституцій та високий рівень корупції тощо.

2. Наша держава має дуже високі рівні корумпованості та бюрократизації, особливо у сфері економічного регулювання, а також незахищеності громадянських та економічних інтересів суб'єктів господарювання. Усе це унеможливає створення в Україні конкурентного ринку та знижує бажання підприємців організувати свою діяльність на вітчизняному ринку.

3. Перешкодою до здійснення активної підприємницької діяльності в Україні є відсутність комплексних реформ у податковій, бюджетній та судовій системі. Це може призвести до подальшого поглиблення кризи в державі через погану ефективність використання державних коштів, а також стримує приплив потенційних довгострокових іноземних інвестицій.

4. Україна виступає пасивним учасником міжнародних економічних відносин (Індекс глобалізації). Це пов'язано як з незадовільним соціально-економічним станом розвитку, так і з відсутністю чіткого плану дій щодо побудови конкурентоспроможної моделі економіки, що побудована на інноваціях та інтелектуальному капіталі.

Затягування з упровадженням основ інноваційної моделі розвитку закладає основу довготривалої тенденції втрати конкурентоспроможності національної економіки. В Україні, на жаль, відсутня стратегія підвищення конкурентоспроможності національної економіки і суб'єктів

господарювання, а також механізм причинно-наслідкових зв'язків цієї стратегії з інноваційною моделлю розвитку. Побудова і реалізація концепції управління конкурентоспроможністю національної економіки на основах інноваційно-інвестиційного розвитку припускає:

- ✦ упровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку за рахунок випереджаючого розвитку високотехнологічних галузей і виробництва наукоємної, енергозберігаючої, експортно-орієнтованої продукції;
- ✦ створення мотиваційного середовища активізації інноваційної діяльності, яка цілеспрямовано впливає на конкурентоспроможність підприємств;
- ✦ формування інноваційно-активного індивіда та інноваційного типу поведінки;
- ✦ створення інституційних умов для підвищення конкурентоспроможності регіонів;
- ✦ побудову інноваційної інфраструктури і забезпечення системності в розробці та реалізації цільових програм;
- ✦ упровадження механізму міжнародного і внутрішнього обміну науково-технічними розробками для здійснення інноваційних проектів;
- ✦ пряму державну інформаційну підтримку інноваційних процесів;
- ✦ гармонізацію і синхронізацію дій державного і приватного секторів економіки з метою зменшення ризиків неефективного використання засобів, направлених на інновацію;
- ✦ перегляд пріоритетів в організаційному забезпеченні здійснення інноваційної політики;

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши доповіді та звіти міжнародних організацій, що досліджують конкурентоспроможність економіки країн, можна зробити певні висновки.

По-перше, рівень конкурентоспроможності України на сучасному етапі є дуже низьким. Не зважаючи на значний природний, інтелектуальний та інноваційний потенціали, Україна не використовує свої конкурентні переваги у зв'язку з відсутністю належної структури та технологічною відсталістю виробництва, низькою якістю державних інституцій та високим рівнем корупції тощо.

По-друге, бюрократизація та корумпованість сфери економічного регулювання, незахищеність базових громадянських та економічних інтересів суб'єктів господарювання практично зводять нанівець можливість створення конкурентного ринку в Україні. Крім того, непривабливий імідж України, який утворився у світі у зв'язку з високим рівнем корупції, злочинності, розвитком «тіньової» економіки знищує бажання підприємців організувати свою діяльність на вітчизняному ринку.

По-третє, відсутність комплексних реформ у податковій, бюджетній та судовій системах перешкоджає здійсненню активної підприємницької діяльності в Україні, стримує приплив потенційних довгострокових іноземних інвестицій. Як наслідок, економічна криза в державі поглиблюється.

За таких умов конкурентоспроможна модель економіки є безальтернативним напрямом економічної стратегії України. Для цього, перш за все, необхідно:

1. Визначити сфери відповідальності державних органів влади та громадських організацій щодо забезпечення реалізації стратегії побудови конкурентоспроможної моделі економіки.

2. Забезпечити сприятливі організаційно-правові умови функціонування бізнесу, зокрема, спрощення системи реєстрації, ліцензування та звітності, розробка законодавчої бази щодо захисту прав власності інвесторів тощо.

3. Активізувати діяльність держави та підприємницьких структур щодо розвитку інфраструктури в Україні.

4. Стимулювати приплив вітчизняних та іноземних інвестицій в стратегічні для України галузі економіки.

5. Заохочувати інноваційні процеси шляхом надання безпроцентних і пільгових позик і грантів як науководослідницьким інститутам та організаціям, так і окремим вченим, здійснення прямого державного замовлення на інноваційну продукцію, вжиття заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації тощо.

6. Розробити державну стратегію інноваційного розвитку України, яка б враховувала сучасний стан техніко-технологічного та інноваційного розвитку нашої держави. Це дасть змогу підвищити рівень конкурентоспроможності українських товарів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках і забезпечить стабільний розвиток української економіки. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Антонюк Л. Л.** Міжнародна конкурентоспроможність країн: регіональний аспект / Л. Л. Антонюк [Електронний ре-

сурс] – Режим доступу : http://www.kneu.kiev.ua/journal/ukr/article/2005_1_Antoniuk_ukr.pdf

2. **Гончар Т. І.** Конкуренція: сучасна економічна характеристика та особливості / Т. І. Гончар // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 12. – С. 130 – 145.

3. **Жаліло Я. А.** Конкуренція економіки України в умовах глобалізації / Я. А. Жаліло. – Київ : НІСД, 2005. – 388 с.

4. **Масляєва О.** Економічна сутність категорії «конкурентоспроможність»: дефініція та систематизація / О. Масляєва // Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php>

5. Офіційний сайт Всесвітнього економічного форуму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www3.weforum.org>

6. **Портер М.** Международная конкуренция / М. Портер / Пер. с англ. В. Д. Щетинина. – М. : Международные отношения, 1993. – 49 с.

7. Постанова Верховної Ради України «Про проведення парламентських слухань «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/law/main.cgi?nreg=965-17>

8. **Попова В.** Конкурентоспособность экономики Украины: источники формирования и социальные последствия // Экономика Украины. – 2008. – № 8. – С. 413.

9. **Савчук Н. В.** Підтримка та розвиток експорту як важливий фактор розвитку економіки / Н. В. Савчук, О. В. Федоренко // Вісник КНУТД. – 2011. – № 6. – С. 241 – 244.

10. **IMD.** World Competitiveness Yearbook Online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.worldcompetitiveness.com/OnLine/App/Index.htm>

REFERENCES

Antoniuk, L. L. "Mizhnarodna konkurentospromozhnist krain: rehionalnyi aspekt" [International competitiveness: a regional perspective]. http://www.kneu.kiev.ua/journal/ukr/article/2005_1_Antoniuk_ukr.pdf

Honchar, T. I. "Konkurentsia: suchasna ekonomichna kharakterystyka ta osoblyvosti" [Competition: modern economic characteristics and features]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 12 (2004): 130-145.

"IMD. World Competitiveness Yearbook Online" <https://www.worldcompetitiveness.com/OnLine/App/Index.htm>

[Legal Act of Ukraine]. <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/law/main.cgi?nreg=965-17>

Masliayeva, O. "Ekonomichna sutnist katehorii "konkurentospromozhnist": definiitsia ta systematyzatsiia" [The economic essence of the category of "competitiveness": definition and systematization]. <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php>

Ofitsiyni sait Vsesvitnyoho ekonomichnoho forumu. <http://www3.weforum.org>

Porter, M. *Mezhdunarodnaia konkurentsia* [International competition]. Moscow: Mezhdunarodnye otnosheniia, 1993.

Popova, V. "Konkurentosposobnost ekonomiki Ukrainy: istochniki formirovaniia i sotsialnye posledstviia" [Competitiveness of the economy of Ukraine: the sources and social consequences]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 8: 413-.

Savchuk, N. V., and Fedorenko, O. V. "Pidtrymka ta rozvytok eksportu iak vazhlyvyi faktor rozvytku ekonomiky" [Support and development of exports as an important factor of economic development]. *Visnyk KNUVD*, no. 6 (2011): 241-244.

Zhalilo, Ya. A. *Konkurentospromozhnist ekonomiky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii* [The competitiveness of the economy of Ukraine in the context of globalization]. Kyiv: NISD, 2005.